

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 12 серпня 1949 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199.

3. Практический словарь гуманитарного права / Médecins Sans Frontières URL: <https://slovar-gumanitarnogo-prava.org/content/article/4/voennoplennye/>.

4. Полторак А. И., Савинский Л. И. Вооруженный конфликт и международное право. Основные проблемы. Москва : «Наука», 1976. 416 с.

5. Грушко М. В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Одеса, 2015. 283 с.

6. Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов. Москва : Международный Комитет Красного Креста, 2011. 1144 с.

Щур Софія Олегівна,

курсант навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

заступник начальника відділу – завідувач
відділення організації наукової діяльності
перемінного складу відділу організації
наукової діяльності та захисту прав
інтелектуальної власності Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, старший науковий
співробітник ***Калиновський О. В.***

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ

За останніми даними Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України Ірини Верещук у російському полоні перебувають близько двох з половиною тисяч українських громадян [1]. Однак скільки ще тих, хто не був зареєстрованим та не потрапив у статистику, достеменно невідомо. Загалом за інформацією уповноваженого з питань зниклих безвісти Олега Котенка, зниклими безвісти після початку повномасштабної агресії російської федерації

вважаються приблизно сім тисяч осіб [2]. Всі вони мають загрозу зазнати катувань, а частина з них уже піддається жорстокому поводженню. Звідси постає питання притягнення винних до відповідальності за вчинення таких дій, адже під час війни людина повинна дотримуватися певних норм гуманності навіть до ворога.

Перш за все, військовополоненими, у розумінні Женевської конвенції про поводження з військовополоненими, є особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до однієї з категорій, передбачених статтею 4 цієї Конвенції. Держава, що тримає в полоні, відповідає за поводження з ними відповідно до передбачених правил. Отже, з моменту отримання статусу військовополоненого особа підпадає під захист Женевської конвенції, за дотриманням положень якої несе відповідальність держава, яка утримує військовополонених.

Женевська конвенція встановлює великий перелік норм, які передбачають захист військовополонених, наприклад, гуманне поводження, повага до честі та гідності, надання безоплатної медичної допомоги тощо. За порушення даних правил, що пов'язані з будь-яким із діянь, зокрема: умисне вбивство, тортури або нелюдське поводження, біологічні експерименти, умисне заподіяння тяжких страждань або серйозного тілесного ушкодження або шкоди здоров'ю, примушування військовополоненого до служби в збройних силах ворожої держави або умисне позбавлення його прав на справедливе та належне судове розслідування, особи, які вчиняють або віддають накази вчиняти будь-які із цих порушень, повинні бути притягнені до відповідальності [3].

Як вже зазначалося, відомо численні факти, того, що Українські полонені перебували і перебувають в умовах, які не відповідають жодним міжнародним конвенціям. Їх катують, погрожують вбивством, тримають у жахливих умовах.

Відповідно до Римського статуту Міжнародного Кримінального Суду усі грубі порушення Женевських конвенцій визнаються воєнними злочинами. Міжнародної Кримінальний Суд має юрисдикцію стосовно цих злочинів, зокрема у випадках, коли їх вчинено в рамках плану чи політики або в рамках широкомасштабного вчинення таких злочинів [4].

Незважаючи на те, що Україна не ратифікувала Римський Статут Міжнародного кримінального суду, вона змогла

скористатися можливістю визнання юрисдикції Суду та подала заяви про визнання воєнних злочинів вчинених російською федерацією на території України [4]. Фактично юрисдикція МКС, відповідно до заяв України та Римського Статуту, поширюється:

1) на усю територію України у міжнародно визнаних кордонах;

2) на будь-які воєнні злочини та злочини проти людяності, скоєні на території України;

3) у період з 21 листопада 2013 р. без обмеження строків;

4) відносно усіх осіб, що скоїли воєнні злочини та злочини проти людяності на території України без розрізненості щодо належності їх до тієї чи іншої сторони конфлікту [6].

Так згідно із Римським статутом Прокурор Міжнародного кримінального суду, оцінивши надану йому або їй інформацію, розпочинає розслідування. Під час розслідування він уповноважений оцінити всі факти й докази того, чи настає кримінальна відповідальність відповідно до цього Статуту, і при цьому однаковою мірою розслідує обставини, що свідчать як про винуватість, так і про невинуватість [4]. Правова оцінка всім діям, які розслідуються та розглядаються, надається лише за аналізом доказової бази, обсяг якої дуже часто сягає сотень томів. Тому дані розслідування є ефективними та всебічними, адже проводяться за найвищими стандартами, хоча й можуть тривати роками.

Варто зазначити, що Міжнародний кримінальний суд має зовсім іншу специфіку роботи, а ніж національні суди, тому що він розслідує чітко обмежену категорію справ. Тобто він не замінює і не доповнює собою національну судову систему. Ба більше відповідальність за переслідування осіб, винних у вчиненні злочинів геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії, повністю покладена на національні правоохоронні органи та національну судову систему держави [6].

Важливим є те що, юрисдикція Міжнародного кримінального суду дозволяє притягнути до міжнародної кримінальної відповідальності найвищих посадових осіб держави. Тобто такі особи не зможуть уникнути розслідування, розгляду щодо них справи та притягнення до відповідальності, посилаючись на свій імунітет від кримінального переслідування іншими державами.

Законодавством України також передбачена відповідальність за порушення правил поведінки з

військовополоненими. Відповідно до статті 434 Кримінального кодексу України погане поводження з військовополоненими, яке мало місце неодноразово, або пов'язане з особливою жорстокістю визнається кримінальним правопорушенням. До відповідальності за його вчинення може бути притягнутий будь-який військовослужбовець, що вчинив дане діяння [7].

Підсумовуючи, відповідальність за порушення встановлених правил поводження з військовополоненими передбачена як національним, так і міжнародним законодавством. Порушення норм, що встановлюють міжнародним гуманітарним правом підпадають під юрисдикцію міжнародних установ, таких як Міжнародний кримінальний суд, а також національної судової системи. Важливим у даному питанні є Ратифікація Римського Статуту, адже це дасть змогу Україні стати повноправним членом Міжнародного кримінального суду та розширити коло своїх можливостей. Варто зазначити, що російська федерація вийшла з Женевської конвенції щодо захисту цивільного населення під час міжнародних збройних конфліктів ще у 2019 році, а з договору про Міжнародний кримінальний суд ще у 2016 році [8]. Це свідчить про те, що росія – країна поза цивілізованим світом. Тому необхідно шукати нові шляхи притягнення російської федерації до відповідальності за її воєнні злочини.

Список використаних джерел

1. Вище за дві з половиною: чому ми не дізнаємося точної кількості військовополонених? URL: <https://helsinki.org.ua/articles/vyshche-za-dvi-z-polovynoiu-tysiachi-chomu-my-ne-diznaiemos-tochnoi-kilkosti-viyskovopolonenykh/>.

2. В Україні порахували кількість зниклих безвісти під час війни людей: рахунок йде на тисячі. URL: <https://regionews.ua/ukr/news/ukraine/1667403444-v-ukrayini-porahuvali-kilkist-zniklih-bezvisti-pid-chas-viyini-lyudey-rahunok-yde-na-tisyachi>.

3. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серп. 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#o615.

4. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17 лип. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#n423.

5. Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками

терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян»: Постанова від 4 лют. 2015 р. № 145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-19#Text>.

6. Короткий Т., Неділько Б. Україна і Міжнародний кримінальний суд: двадцять складних питань і простих відповідей. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/ukrayina-i-mizhnarodniy-kriminalniy-sud-dvadcyat-skladnih-pitan-i-prostih-vidpovidey.html>.

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

8. Росія вийшла з Женевської конвенції щодо захисту цивільного населення під час війни. URL: https://zaxid.net/rosiya_viyshla_z_zhenevskoyi_konventsii_shhodo_zahistu_tsivilno_go_naselennya_pid_chas_viyni_n1493416/amp.

Яковець Ірина Станіславівна,
професор кафедри правоохоронної
та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового Інституту права
ім. князя Володимира Великого
Міжрегіональної Академії управління
персоналом, доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Незважаючи на воєнний стан та активні бойові дії, Україна завжди наголошувала на спрямуванні на безумовне дотримання прав людини. Не є винятком й запроваджувані підходи поводження з військовополоненими, що є доволі новою категорією утримуваних в місцях несвободи осіб, проте вимагає уваги в частині реалізації наданих прав і свобод. Можна констатувати, що Україна вперше стикнулася з потребою забезпечення тримання та належного поводження зі значним числом військовополонених, і фактично в ряді випадків